

HENKILÖKUVASSA ULLA-KIRSTI JUNTILA

Haastateltavana *Betoni-lehden* henkilögalleriassa on tällä kertaa teollinen muotoilija Ulla-Kirsti Junttila (s. 1950 Vihdissä).

”Vietin lapsuuteni ja nuoruuteni Hyvinkäällä. Mieluinen sattuma onkin, että olen juuri menossa hyvinkääläiseen päiväkotiin kertomaan työstäni”, Ulla-Kirsti Junttila kertoo muotoilun päivään liittyvästä tapahtumasta.

Itse hän kiinnostui teollisesta muotoilusta huomattavasti päiväkotilapsia vanhempana: ”Opiskelin Taide-teollisen korkeakoulun iltalinjalla ja tein plastisen sommittelun harjoitustyönä kipsiveistoksen vanhan pullon muotoon. Opettajani kuvanveistäjä *Kari Juva* sanoi sellaisen kuuluvan pikemminkin teollisen muotoilun puolelle kuin kuvanveistoon. Silloin oivalsin, että sehän voisi olla minun juttuni”, Ulla-Kirsti muistelee.

Hän toteaa, että jälkeenpäin ajatellen lapsuudenkoti vaikutti varmasti ammatinvalintoihin: ”Isäni oli kirvesmies ja äitini puutarhuri. Kasvoin kauniin puutarhan keskellä rintamamiestalossa, jossa kaikki tehtiin itse. Kai se loi uskon omaan tekemiseen, kun kaikki perheessä osallistuivat talkoisiin. Olin koulussa hyvä piirtämään, mutta piirustuksenopettaja suositteli minulle PR-naisen uraa. Sikäli hänen ehdotuksensa on toteutunut, että suunnittelijan työssä joutuu tekemään koko ajan PR-työtä”, Ulla-Kirsti naurahtaa.”

Ulla-Kirsti opiskeli ensin koneenpiirtäjäksi. Hän työskenteli piirtäjänä mm. VTT:n betoniteknikan laboratoriossa. ”Edelleenkin koneenpiirtämiskokemukselta on työssä hyötyä, sillä se antaa yhteisen kielen teknisen suunnittelun kanssa asioidessa.”

KÄDEN JÄLKI KADUNKALUSTEISSA

Monille tulee Ulla-Kirstistä ensimmäiseksi mieleen kadunkalusteet. Eikä syyttä, sillä hän teki jo teollisen muotoilijan lopputyönsä kadunkalusteista vuonna 1978. ”Silloin meni pikkusormi ja aika pian koko käsi”, hän myöntää. Sama aihealue oli myös lisensiaattityössä, joka ilmestyi kirjana nimellä *Muuttuvat kadunkalusteet* vuonna 1985. Sen jälkeen hän jatkoi tutkimusta, jonka tuloksena oli *Kaupunkiympäristön suunnittelu* -kirja. Siitä tuli Ulla-Kirstin sanoin ”vain” kirja, ilman ”väitös”-etuliitettä.

”Parempi niin, nyt sillä on oppikirjana laajempi käyttö kuin akateemisella tutkimuksella olisi ollut”, hän toteaa ja erittelee tutkijan ja suunnittelijan työn vaikeaa yhdistämistä. ”Tutkijalta vaaditaan ehdotonta objektiivisuutta, mutta suunnittelijalta tiettyä subjektiivisuutta ja vaistonvaraista lähestymistä työhön. Joitakin niiden yhdistäminen ehkä onnistuu, mutta itse tunnen enemmän omakseni suunnittelijan näkökulman”.

RUMA-KAUNIS LIAN MUSTAVALKOINEN LÄHESTYMISTAPA

Omaa teollisen muotoilijan alkutaivalta muistelles-

saan Ulla-Kirsti sanoo siihen liittyneen paljon nuorelle ihmiselle tyyppillistä idealismia: ”Ajatuksena oli että jos muotoilija vain päästettäisiin muuttamaan rumaa ympäristöä, niin se myös muuttuisi. Tutkimustyö opetti, että kokonaisuudessa on kyse paljon laajemmasta ongelmasta kuin ruma-kaunis vastakkainasettelusta.”

Ulla-Kirsti oli varsinkin takavuosina aktiivinen luennoitsija, joka on kiertänyt valtakuntaa kiitettävästi myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Yhdeksi syyksi hän kertoo huolen siitä, ettei kaupunkiympäristön ja ympäristötuotteiden arvoa ymmärretty. ”Silloin alalla ei juuri ollut Suomessa tekijöitä, tulimme kansainvälisesti jälkijonassa. Olin ehkä usein liiankin saarnaava. Siinä suhteessa olen toivottavasti pehmentynyt. Nyt ei myöskään tarvitse suostua kaikkiin luentopyyntöihin, sillä alalla on jo paljon muitakin tekijöitä ja asiantuntijoita”, hän toteaa.

ASIAANTUNTIJAVERKOSTOT TÄRKEITÄ

Ulla-Kirstin CV paljastaa, että hän on ollut valmis myös muutoksiin: hän on työskennellyt omassa toimistossa, tutkijana, Helsingin kaupungin Rakennusvirastossa ja nyt konsulttina. Matkan varrella hän on toiminut myös tuntiopettajana Taideteollisessa korkeakoulussa ja Lahden ammattikorkeakoulussa.

Oman toimiston perustaminen ei Ulla-Kirstin mukaan vuonna 1980 ollut kovin iso harppaus: ”Minulla oli kirjoituskone ja pieni piirustuskone, joten en joutunut hankkimaan hirveästi välineitä. Nykyään suunnittelu-toimistoon pitää hankkia iso määrä koneita ja laitteita. Myös työt omassa toimistossani olivat pienimuotoisia, ajankäyttö jakautui opettamisen, tutkimuksen ja konsulttityön välillä ja lapsetkin vaativat osansa.”

Yhden suunnittelijan toimiston ongelma on hänen mukaansa se, että asiantuntijaverkostot ovat kaukana. ”Isossa toimistossa, kuten kaupungin rakennusvirastossa ja nyt konsulttitoimistossa on se valtava etu, että eri alojen asiantuntijat ovat aina lähellä. Oma asiantuntemus ei riitä esimerkiksi kunnallistekniikan, rakennepuolen tai liikenteen erityiskysymyksissä. Täällä Sito-Konsultit Oy:ssä kollegoina on perinteisten tekniikan asiantuntijoiden rinnalla niin maantieteillijöitä kuin sosiologeja. Työ eri alojen ihmisen kanssa on tavattoman antoisaa”, Ulla-Kirsti kertoo.

’KUNNANMUOTOILIJAJA’ SAI HYVÄN VASTAANOTON

Helsingin kaupungin Rakennusvirastoon siirtyessään vuonna 1991 Ulla-Kirsti oli ensimmäinen ”kunnanmuotoilija”. ”Ennakoasenteita en kohdannut, vaan muo-

toilija otettiin avosylin vastaan. Aika oli sikäli kypsä, että tehtäväalue oli jo melko selkeä. Minuun myös luotettiin niin, että tehtävä muotoutui paljolti sen mukaan, minkä itse katsoin hyväksi.”

Kaupungin eri virastoissa oli hänen mukaansa myönteisen odotuksen ilmapiiri, joka mahdollisti hyvän yhteistyön syntyminen virastojen kesken, samoin syntyi uudenlaista lähestymistapaa. ”Kadunkalusteet ja katu ympäristöasiat eivät kuuluneet perinteisesti kaupunkien organisaatioissa kenellekään. Kokeneet katusuunnittelijat tunsivat toki katu ympäristön, mutta esimerkiksi uusien materiaalien tullessa käännyttiin esteettisissä suunnitteluasioissa usein kaavoittajan puoleen. He taas olivat yhtä hämmentyneitä, sillä detaljisuunnittelu ei yleensä kuulunut kaavoittajien toimenkuvaan. Niinpä katu ympäristöasiat määriteltiin Helsingissä 1990-luvun alussa kaupunginarkkitehdin alaiseksi. Uudelleenorganisointi oli virastojen työnjaoon kannalta iso muutos. Silloin käynnistyi yhteistyö aluearkkitehtien sekä katu- ja vihersuunnittelijoiden kanssa ja ryhdyttiin laatimaan alueellisia ympäristösuunnitelmia, joita nykyään tehdään joka puolella Suomea.”

HKR-aikana Ulla-Kirsti oli tekemässä lukuisia kalustesuunnitelmia sekä torien ja aukoiden ympäristösuunnitelmia eri puolille Helsinkiä. ”On mukavaa, että konsulttina voin taas olla mukana myös Helsingin hankkeissa. Töitä tehdään paljon samojen henkilöiden kanssa, vaikka nyt eri organisaatioissa.”

SIELULTAAN SUUNNITTELIJAJA

”Olen sielultani suunnittelija”, Ulla-Kirsti sano painavimman perustelun sille, että hän kaksi vuotta sitten siirtyi konsultiksi. Kun HKR:ssä oma suunnittelu lakautettiin lähes täysin, niin työnkuva siellä olisi muuttunut. ”Konsulttina itse suunnittelutyö on säilynyt pitkälti samanlaisena kuin rakennusvirastossa ja tilaajanakin ovat yleensä kunnat.”

Tuoreimpia Ulla-Kirstin töitä ovat Kotkan torin yleisuunnitelma ja Kauniaisten keskustan kehittäminen. Unelmatehtäväksi hän nimeää Porkkalan luovutuksen muistomerkin suunnittelun. Espoon kaupungin tilaus työ paljastetaan ensi tammikuussa Kivenlahdessa. ”Teimme sen yhteistyössä arkkitehti *Timo Uralan* kanssa. Taideasiat ovat olleet minulle aina mieluisia. Helsingissä hoidin monia katutaidehankkeita ja sormet syyhyvät aina, kun liikutaan reuna-alueella ympäristösuunnittelun ja ympäristötaiteen välillä”, hän toteaa.

Esteettömyyteen liittyvissä hankkeissa Ulla-Kirsti on ollut mukana jo pitkään. Vuonna 2001 perustetun

Viiniköynnös siirtolapuutarhamökin seinustalla palkitsee tänäkin vuonna innokkaan puutarhaharrastajan.

Helsinki kaikille -projektin myötä syntyi laajempi yhteistyö kuuden kaupungin ja eri vammaisjärjestöjen kesken. "Se työ alkaa nyt kantaa hedelmää. On luotu verkosto, jonka ansiosta tehdään töitä yhdessä, ei jokainen omalla tahollaan. Yhteistyön tuloksena syntyneet esteettömyyteen liittyvät suunnitteluohjeet alkavat olla yleisesti hyväksytyjä." Parhailtaan on työn alla myös esteettömien ympäristötuotteiden kehityshanke, joka liittyy Liikenne- ja viestintäministeriön Elisahankkeeseen.

MATERIAALIVALINTA EI OLE TUNNEASIA

Ulla-Kirsti kertoo yrittäneensä aina välttää tunteen-omaista suhtautumista materiaaleihin. "Olen usein ihmetellyt, miten suunnittelijoilla voi olla niin voimakaita tunnepitoisia käsityksiä materiaaleista. Tietenkin materiaaleilla on vaikutusta ympäristön kokemukseen ja luonteeseen, mutta ammattisuunnittelijan pitää tuntea materiaalit ja pystyä tekemään valinnat objektiivisesti: käyttötarkoitus, sijoitusympäristö ja usein myös kustannukset ratkaisevat."

Betoni on materiaali, johon reagoidaan tunnetasolla ehkä voimakkaimmin. "Moni suunnittelija on jopa sanonut, ettei hänen alueelleen betonipäälystettä tule. Kyllä käyttötilanne pitää pystyä ottamaan huomioon: esimerkiksi betonikivi on tavattoman hyvä ja miellyttävä kulkupintana, se on tasainen, eikä tule liukkaaksi. Jos betonipäälyste on huonoa, on syynä useammin huono suunnittelu ja toteutus kuin huono materiaali", Ulla-Kirsti huomauttaa.

Hänelle betoni tuli tutuksi jo nuorena piirtäjänä VTT:n betonitekniikan laboratoriossa.

"Sen ansiosta olen säästynyt ennakkoluuloilta. Hämmästyttävän plastinen betoni voisi vapauttaa muodon, ei suinkaan rajoita, kuten usein valitetaan. Suunnittelumaailman omien ihanteiden ja arvojen rajoitukset ovat vaikuttaneet lopputuloksiin usein enemmän kuin materiaalin rajoitukset. Esimerkiksi mosaiikibetonia on vuosikymmeniä käytetty lattioissa, mutta vasta viimeisen 10 - 15 vuoden kuluessa siitä on tullut hyväksytty julkisivumateriaali".

Betonin parissa hän on työskennellyt myös teollisena muotoilijana, mm. suunnitellut kaluste- ja ympäristötuotesarjoja. Vinkkinä ympäristöbetoniteollisuudelle hän muistelee 1980-luvun tehokasta tiedonvälitystä. "Betoniteollisuuden kattojärjestö SBK ja paikalliset yritykset järjestivät eri puolilla Suomea betonikivipäiviä, joissa *Eero Kilpi* kertoi tekniikasta ja minä 'betoniteollisuuden Lenitana' suunnittelusta. Nyt kun betonituotteet ovat entistä parempia: on tullut lisää väri-ai-

Vesa Junttila

toeja ja pintakäsittelyjä ja tuotteiden kestävyys on parantunut, olisi syytä tuoda ne voimakkaasi esille ja viedä tietoa suoraan kentälle", hän kannustaa.

YMPÄRISTÖRAKENTAMISTA VÄHÄTELTIIN

Ulla-Kirsti sai vuonna 1987 Teolliset muotoilijat ry:n myöntämän Vuoden teollinen muotoilija -tunnustuksen. Omalta ammattikunnalta saadun tunnustuksen hän myöntää olleen itselleen käännteentekevän, koska tuolloin asenteet ympäristösuunnitteluun olivat vielä aika ennakkoluuloiset. "Tunnustus teki työn tavallaan näkyväksi, vaikei siitä sen isommin rummuttutakaan. Siinä vaiheessa, kun menin Helsingin kaupungille tunsin, että suunnittelualue tunnustettiin lopullisesti."

Se, että ympäristörakentamista vähäteltiin meillä Suomessa pitkään, on Ulla-Kirstin mukaan hämmästyttävää: "Muistan kohdanneeni aikamoisia ennako-aseenteita myös suunnittelijamaailmassa. Vaikka esimerkiksi kävelykatuja oli rakennettu Euroopassa ja muissa Pohjoismaissa jo 1960 - 70-luvuilla ja ne olivat poikineet laajoja kaupunkiympäristön parannusankkeita, niin meillä ajatukset torjuttiin. Vasta Barcelonan hyvin taiteellisenä markkinoitu projekti oli sellainen, joka kelpasi suunnittelijoille esikuvaksi. Hyvä niin."

UUSI SUUNNITTELIJAPOLVI ON AVOINTA JA YHTEISTYÖKYKYISTÄ

Tämän hetken uutta suunnittelijapolvea, joka alkaa olla jo tukevasti ammattikentässä, Ulla-Kirsti kehuu huippuyhteistyökykyisiksi ja avoimiksi. "He ovat intereilanneet nuoresta pitäen ja katsoeet avoimin silmin maailmaa."

Suomalaisen suunnittelun jumittuminen vuosikymmeniksi vanhoihin saavutuksiin on Ulla-Kirstin mukaan estänyt kehitystä Suomessa sekä muotoilun että arkkitehtuurin alueilla. Esimerkkinä hän kertoo Skandinavia today -tapahtumasta Japanissa vuonna 1988, jossa Suomen osastolla esiteltiin Kilta-astioita ja kolmijal-

kajakkaroita ja sama on jatkunut sen jälkeenkin.

Hän on myös vihainen retrovillityksestä, jossa samoja maljakoita ja kukkakuvioita pienennetään ja suurennetaan loputtomasti. "Sellainen uustuotanto ei kunnioita tuotteita ja suunnittelijoita. Vielä pahempaa on kuitenkin se, että näin riistetään nuorilta suunnittelijoilta työtillaisuudet. Sellaisia mahdollisuuksia, joita nuorille suunnittelijoille annettiin 50-luvulla, ei ole sen jälkeen annettu."

"Lahjakkaita nuoria kyllä on, mutta isotkin yritykset, joiden pitäisi olla edelläkävijöitä elävät muisteloissa. Suunnittelijaksi kasvaminen on pitkä prosessi: jos ei nuorille nyt anneta tilaisuuksia, mistä huomenna otetaan huippusuunnittelijoita. Ulkomailta varmaan", Ulla-Kirsti harmittelee.

"Yritykset eivät palkkaa enää suunnittelijoita kiinteään työsuhteeseen, koska pelkäävät, että suunnittelija taantuu. Se on väärä pelko, joka perustuu ajatukseen että suunnittelija käyttää ideansa loppuun ja osoittaa ymmärtämättömyyttä luovan työn luonteesta. Suunnittelumaailma on tosin itsekin kaivanut maata jalkojensa alta mystifioimalla luovuuden. Todellisuudessa kysymys on kovasta työstä ja ammattitaidosta."

PYÖRÄLLÄ SIIRTOLAPUUTARHAAN

Pyöräilymatkan päässä kotoa sijaitseva Herttoniemen siirtolapuutarha on Ulla-Kirstin ja hänen graafikkopuolisonsa kesä- ja osin myös talviharrastus. "Olen myös aina pitänyt kirjoittamisesta, vaikka se on nyt jäänyt aikalailla vähäiseksi."

Perheen kaksi lasta ovat jo aikuisiässä. Heidän ammatinvalinnoissaan voi nähdä sukupolvien ketjun jatkuvan. Tytär on isänsä tavoin graafikko, poika vaarin tavoin puuseppä. "Ei meidän ole tarvinnut tuputtaa lapsille ammatteja: poika oli noin 8-vuotias, kun hän kysyi, miten puuseppäksi tullaan. Sieltä ne välineet ja into löytyivät vaarin verstaasta", Ulla-Kirsti hymyilee.

Sirkka Saarinen